

Θέματα Νεοελληνικής Γλώσσας Γενικής Παιδείας Γ' Λυκείου 2000

ΚΕΙΜΕΝΟ

Μια σημαντική πρόκληση στο ξεκίνημα του 21^{ου} αιώνα είναι με ποιον τρόπο θα διαφυλαχθούν τα ιδανικά της ειρήνης, της ελευθερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η απάντηση είναι: κατάλληλη αγωγή και παιδεία. Το ίδιο ισχύει για τα ηθικά διλήμματα που θέτει η ασύλληπτη επιστημονική πρόοδος (κλωνοποίηση, παραγωγή ανθρώπινων εμβρύων, μεταλλαγμένα προϊόντα, οικολογικές καταστροφές κ.α.). Το κράτος πρόσφερε ως τώρα *εκπαίδευση* και λιγότερο *παιδεία*. Η ευρύτερη καλλιέργεια είναι προσωπική κατάκτηση που απαιτεί θυσίες. Η διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση μετατοπίζει το κέντρο βάρους από το κράτος στο άτομο, το οποίο οφείλει να έρθει σε επαφή με πολλούς τομείς γνώσης σε διάφορες μορφές της. Η μετάδοση από την τοπική στην παγκόσμια κοινωνία προϋποθέτει γλωσσική ικανότητα, ανοχή στη διαφορετικότητα και στον πολυπολιτισμό, πνεύμα συνεργασίας και συναδέλφωσης στο "παγκόσμιο χωριό", στο οποίο έχει μεταβληθεί ο πλανήτης μας. Και εδώ στην Ελλάδα έχουν γίνει ορατές οι πολλαπλές όψεις της παγκοσμιοποίησης στην κοινωνιολογική και οικονομική εκδοχή της. Τα όρια των εθνικών κρατών, στην παραδοσιακή μορφή τους, εξαλείφονται, καθώς διακινούνται εκατομμύρια άνθρωποι, αγαθά και ιδέες, με απίστευτη ταχύτητα. Η εμμονή, όμως, στα οικονομικά συμφέροντα και στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς, η επιβολή του καταναλωτικού προτύπου της αφθονίας, το διευρυνόμενο χάσμα ανάμεσα στα φτωχά και στα πλούσια κράτη, η κρίση της δημοκρατικής συμμετοχής και της πρόνοιας, η κοινωνική περιθωριοποίηση και ο αποκλεισμός και τόσα άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κόσμος δημιουργούν κλίμα ανησυχίας για το μέλλον.

Η αισιοδοξία για την πορεία του κόσμου κατά την τρίτη χιλιετία μπορεί να προκύπτει από τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου και της αποστολής της εκπαίδευσης. Το παλιό μοντέλο, που ισχύει ακόμη στην Ελλάδα, και το οποίο στηρίζεται σε ποσοτικά κριτήρια (συσσώρευση γνώσεων στο παραδοσιακό γνωσιοκεντρικό σχολείο) πρέπει να αντικατασταθεί από ποιοτικά κριτήρια. Η απλή παροχή γνώσεων δεν ωφελεί πια. Οι μαθητές και οι φοιτητές, όπως και κάθε άνθρωπος, πρέπει να μάθουν να αξιοποιούν τις ευκαιρίες για μάθηση, που τους δίνονται σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Στην έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής της UNESCO για την εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα τονίζεται ότι η διά βίου εκπαίδευση πρέπει να στηρίζεται στους παρακάτω τέσσερις πυλώνες, που αποτελούν διαφορετικά είδη μάθησης:

1. *Μαθαίνω να αποχτώ τη γνώση*, συνδυάζοντας ικανοποιητικά μια ευρύτατη γενική παιδεία με τη δυνατότητα εμβάθυνσης σε ορισμένα θέματα. 2. *Μαθαίνω να ενεργώ* με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποκτώ όχι μόνο επαγγελματική κατάρτιση αλλά και γενικότερα τη δυνατότητα να αντιμετωπίζω και να εργάζομαι αρμονικά σε ομάδες. 3. *Μαθαίνω να συμβιώνω*, κατανοώντας τους άλλους και έχοντας επίγνωση των κοινωνικών αλληλεξαρτήσεων - συμβάλλοντας στην πραγματοποίηση κοινών δράσεων και στη διευθέτηση των συγκρούσεων, με σεβασμό στις αξίες του πλουραλισμού, της αμοιβαίας κατανόησης και της ειρήνης. 4. *Μαθαίνω να ζω με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναπτύσσω την προσωπικότητά μου* και να μπορώ να ενεργώ με μεγαλύτερη αυτονομία και περισσότερη κρίση και προσωπική υπευθυνότητα.

Για το λόγο αυτόν, η εκπαίδευση δεν πρέπει να παραμελεί την ανάπτυξη των

ατομικών δυνατοτήτων, τη μνήμη, τη λογική κρίση, την αίσθηση του ωραίου, τις φυσικές ικανότητες του ατόμου και τη δεξιότητα της επικοινωνίας, με παράλληλη ευαισθησία στη χρήση της μητρικής γλώσσας.
(Κείμενο από τον ημερήσιο τύπο)

Ερώτημα Α

Το παραπάνω άρθρο δημοσιεύτηκε πρόσφατα σε εφημερίδα. Να παρουσιάσετε στην τάξη σας το περιεχόμενο του άρθρου αυτού με μια περίληψη 100 -120 λέξεων.

(Μονάδες 25)

Απάντηση:

Σε πρόσφατο δημοσίευμα του Τύπου προβάλλεται η παιδεία ως λύση για τα σημαντικότερα προβλήματα των σημερινών κοινωνιών. Ειδικότερα, η διά βίου παιδεία, που σήμερα κατακτιέται με προσωπική προσπάθεια, έχει στόχο να βοηθήσει το άτομο να ενταχθεί σε μια παγκόσμια κοινότητα, αισθητή και στη χώρα μας, που συνοδεύεται από οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες. Για να επιλυθούν τα προβλήματα αυτά, η εκπαίδευση πρέπει να μετατραπεί από ποσοτική σε ποιοτική. Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση της, τα τέσσερα θεμέλια της διά βίου εκπαίδευσης προσδιορίζονται από την ικανότητα του μαθητή να μαθαίνει, να δρα με βάση τις γνώσεις του, να συνυπάρχει με τη διαφορετικότητα των συνανθρώπων του και να εξελίξει την προσωπικότητά του.

Ερώτημα Β

B.1. Με ποια νοηματική σχέση συνδέονται μεταξύ τους η πρώτη και η δεύτερη παράγραφος του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(Μονάδες 5)

B.2. Να αναλύσετε τη δομή της τελευταίας παραγράφου (δομικά στοιχεία / μέρη, τρόπος / μέθοδος ανάπτυξης).

(Μονάδες 5)

B.3. "Η μετάβαση από την τοπική στην παγκόσμια κοινωνία απαιτεί:

- α) μόνο την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας
- β) ανεξαρτησία και αυτονομία δράσης
- γ) αποδοχή κάθε κοινωνικής και πολιτισμικής ιδιαιτερότητας
- δ) καλλιέργεια τοπικιστικού πνεύματος

Ποια από τις παραπάνω φράσεις (α, β, γ, δ) συμπληρώνει σωστά, σύμφωνα με το κείμενο, το νόημα της πρότασης που σας δίνεται; Να τη γράψετε στο τετράδιό σας και να αιτιολογήσετε με συντομία την επιλογή σας.

(Μονάδες 5)

B.4. Να αποδώσετε σε 5 - 6 σειρές το νόημα της παρακάτω φράσης του κειμένου: "Το κράτος πρόσφερε ως τώρα εκπαίδευση και λιγότερο παιδεία"

(Μονάδες 5)

B.5. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
συμμετοχή, τοπική, ταχύτητα, αφθονία, υπευθυνότητα.

(Μονάδες 5)

Απάντηση:

B.1 Η πρώτη περίοδος της δεύτερης παραγράφου (Η αισιοδοξία για την πορεία τον κόσμου κατά την τρίτη χιλιετία μπορεί να προκύψει από τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου και της αποστολής της εκπαίδευσης) αποτελεί έκφραση αισιοδοξίας προοπτικής αναφερόμενη στην εκπαίδευση ως μέσου αντιμετώπισης των προβλημάτων που καταγράφονται στην τελευταία περίοδο της πρώτης παραγράφου και δημιουργούν κλίμα ανησυχίας για το μέλλον (Η εμμονή, όμως, στα οικονομικά συμφέροντα και στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς, η επιβολή τον καταναλωτικού προτύπου της αφθονίας, το διευρυνόμενο χάσμα ανάμεσα στα φτωχά και στα πλούσια κράτη, η κρίση της δημοκρατικής συμμετοχής και τους κρατικούς πρόνοιες, η κοινωνική περιθωριοποίηση και ο αποκλεισμός και τόσα άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κόσμος δημιουργούν κλίμα ανησυχίας για το μέλλον.). Άρα, ανάμεσα στις δυο παραγράφους υπάρχει συνεκτικότητα που προκύπτει από την συνάφεια αντιθετικών νοημάτων.

B.2. Η δομή της τελευταίας παραγράφου έχει ως εξής:

α. Θεματική περίοδος: Στην έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής της **UNESCO** για την εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα τονίζεται ότι η δια βίου εκπαίδευση πρέπει να *στηρίζεται* στους παρακάτω τέσσερις πυλώνες, που αποτελούν διαφορετικά είδη μάθησης.

β. Λεπτομέρειες - σχόλια: 1. Μαθαίνω να αποχτώ τη γνώση, συνδυάζοντας ικανοποιητικά μία εύρυθμη γενική παιδεία με τη δυνατότητα εμβάθυνσης σε ορισμένα θέματα. 2. Μαθαίνω να ενεργώ με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποχτώ όχι μόνο επαγγελματική κατάρτιση αλλά και γενικότερα τη δυνατότητα να αντιμετωπίζω και να εργάζομαι αρμονικά σε ομάδες. 3. Μαθαίνω να συμβιώνω, κατανοώντας τους άλλους και έχοντας επίγνωση των κοινωνικών αλληλεξαρτήσεων συμβάλλοντας στην πραγματοποίηση κοινών δράσεων και στη διευθέτηση των συγκρούσεων, με σεβασμό στις αξίες του πλουραλισμού, της αμοιβαίας κατανόησης και της ειρήνης. 4. Μαθαίνω να ζω με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναπτύσω την προσωπικότητα μου και να μπορώ να ενεργώ με μεγαλύτερη αυτονομία και περισσότερη κρίση και προσωπική υπευθυνότητα.

γ. Πρόταση κατακλείδα: Για το λόγο αυτόν, η εκπαίδευση δεν πρέπει να παραμελεί την ανάπτυξη των ατομικών δυνατοτήτων, τη μνήμη, τη λογική κρίση, τη ν αίσθηση του ωραίου, τις φυσικές ικανότητες του ατόμου και τη δεξιότητα της επικοινωνίας, με παράλληλη ευαισθησία στη χρήση της μητρικής γλώσσας.

Μέθοδος ανάπτυξης της παραγράφου είναι η **διαίρεση**.

B.3 Ορθή απάντηση είναι η (γ): αποδοχή κάθε κοινωνικής και πολιτισμικής ιδιαιτερότητας, επειδή η περίοδος αναφέρεται στα χαρακτηριστικά που διακρίνουν την παγκόσμια κοινότητα και τονίζει τα εφόδια εκείνα που πρέπει να διαθέτει το άτομο, ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του "παγκόσμιου χωριού".

B.4. Ως τώρα η σχολική εκπαίδευση ήταν περιορισμένη στο επίπεδο της τραπεζικής αντίληψης της μάθησης: απλή και παθητική συσσώρευση γνώσεων, οι οποίες είχαν θεωρητικό περιεχόμενο και δε συνδέονταν με τα βιώματα και τις εμπειρίες του μαθητή. Αντιθέτως, το αληθινό περιεχόμενο της παιδείας συνδέεται με την ικανότητα του μαθητή να αποκωδικοποιεί και να αξιολογεί τα εκπεμπόμενα μηνύματα καθώς και να εφαρμόζει αυτά που μαθαίνει στο περιβάλλον του, αλλάζοντας τα δεδομένα του με τρόπο υπεύθυνο και αποτελεσματικό.

B.5.

συμμετοχή: αποχή

τοπική: παγκόσμια

ταχύτητα: βραδύτητα

αφθονία: έλλειψη, ένδεια

υπευθυνότητα: ανευθυνότητα

Ερώτημα Γ

ΕΚΘΕΣΗ

Τώρα που έφτασε η στιγμή της αποφοίτησής σας από το Λύκειο, αξιοποιώντας τις εμπειρίες της σχολικής σας ζωής, να γράψετε μία επιστολή προς τον Υπουργό Παιδείας, στην οποία να διατυπώνετε τεκμηριωμένα τις απόψεις σας για τις αλλαγές που θα θέλατε να γίνουν στο σχολείο, προκειμένου αυτό να ανταποκρίνεται αποτελεσματικότερα στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας. (500 - 600 λέξεις).

(Μονάδες 50)

Απάντηση:

ΕΚΘΕΣΗ (Θεματικό Υλικό)

Τα βασικότερα στοιχεία της κρίσης του εκπαιδευτικού συστήματος είναι τα εξής:

α) Η εκπαίδευση σήμερα συνδέθηκε με τη βιομηχανική επανάσταση και τις ανάγκες της παραγωγής και γι' αυτό, εγκαταλείποντας τον ανθρωπιστικό προσανατολισμό που θα έπρεπε να έχει, απέκτησε χαρακτήρα τεχνοκρατικό. Η μονομέρεια και ο πνευματικός ακρωτηριασμός βάλλει την προσωπικότητα του νέου και λειτουργεί ως τροχοπέδη στην πορεία ολοκλήρωσης του.

β) Οι ταχύτατες αλλαγές σε όλους τους τομείς οδήγησαν την εκπαίδευση σε μια αδυναμία αντίστοιχης προσαρμογής, με αποτέλεσμα μια μερική αποτυχία ως προς την εκπλήρωση των αναγκών της παραγωγής και παροχής των απαιτούμενων ειδικών γνώσεων.

γ) Έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής (εργαστήρια φυσικής και χημείας, γυμναστήρια, βιβλιοθήκες), με αποτέλεσμα ο μαθητής να μην μπορεί να αφομοιώσει τις γνώσεις που διδάσκεται. Κάποια σχολικά εγχειρίδια και προγράμματα σπουδών δεν ανταποκρίνονται στα σύγχρονα επιτεύγματα και στις σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις, με αποτέλεσμα την παροχή τυποποιημένων και επιστημονικά ξεπερασμένων γνώσεων.

δ) Το συχνά χαμηλό επίπεδο των διδασκόντων και η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού ως απόρροια της έλλειψης ειδικής μέριμνας και σεμιναρίων για

την επιστημονική αναβάθμιση και ενημέρωση των εκπαιδευτικών και την αναπροσαρμογή των γνώσεων τους βάσει των νέων δεδομένων και εξελίξεων.

ε) Η σύνδεση των προγραμμάτων της εκπαίδευσης με μικροκομματικά συμφέροντα και οι συχνές και άνευ ουσίας αλλαγές του, καθώς και η έλλειψη σοβαρής αντιμετώπισης της αναβάθμισης του από διακομματικές επιτροπές.

στ) Το πνεύμα των εισαγωγικών εξετάσεων, που ευνοεί την αποστήθιση, την ανούσια βαθμοθηρία, την επιφανειακή γνώση και όχι την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας και της ευρείας εγκυκλοπαιδικής γνώσης.

ζ) Ο υποβαθμισμένος ρόλος του εκπαιδευτικού. Μετά την παρέμβαση διεθνών οργανισμών είναι πλέον συνείδηση όλων η αναγκαιότητα της κοινωνικής, ηθικής επιστημονικής και οικονομικής αναβάθμισης του ρόλου του εκπαιδευτικού και η αναγνώριση του έργου του ως ιδιαίτερου κοινωνικού λειτουργήματος.

Το πλαίσιο των αναγκαίων αλλαγών στο εκπαιδευτικό σύστημα συνίσταται στα εξής:

- α) Το εκπαιδευτικό σύστημα θα πρέπει να συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας παιδείας ευρύτερης και ανθρωπιστικής. Μέσα από την εκπαίδευση θα πρέπει να διαμορφώνονται δημιουργικοί πομποί γνώσης, ήθους και ζωής. Η εκπαίδευση ξεπερνώντας το μονολιθικό-τεχνοκρατικό χαρακτήρα της θα πρέπει να γαλουχεί προσωπικότητες κριτικά σκεπτόμενες.
- β) Το εκπαιδευτικό σύστημα δοκιμάζεται από την επίδραση των κοινωνικών διαφορών (κοινωνικές ανισότητες, ιδιωτική και δημόσια εκπαίδευση, εκπαίδευση που παρέχεται στα αστικά κέντρα και στην ύπαιθρο), οι οποίες θα πρέπει να αντιμετωπιστούν για να επιτευχθεί υψηλό μορφωτικό επίπεδο των πολιτών και ουσιαστική κοινωνική εξέλιξη.
- γ) Θα πρέπει να επιχρειαστεί εκσυγχρονισμός στις μεθόδους διδασκαλίας, τη νοοτροπία και τις παρεχόμενες γνώσεις. Τα νέα δεδομένα προωθούν τη δημιουργία μιας εκπαίδευσης ευέλικτης με πολλές εναλλακτικές δυνατότητες (μαθήματα επιλογής, διαρκής επιμόρφωση).
- δ) Είναι απαραίτητο να λειτουργεί εκμεταλλευόμενη παράλληλα και άλλους τομείς, π.χ. πολιτιστικές εκδηλώσεις, ΜΜΕ, εκθέσεις.
- ε) Μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία θα πρέπει να γαλουχεί δημοκρατικές προσωπικότητες προωθώντας το διάλογο, το σεβασμό και τον πλουραλισμό απόψεων.
- στ) Οφείλει παράλληλα να σέβεται την προσωπικότητα των μαθητών και να λαμβάνει υπόψη της τα εξελικτικά στάδια και τις ιδιαιτερότητες των νεαρών ατόμων (ψυχολογία, ειδικές ανάγκες, ικανότητες, ιδιαιτερότητες).